

BALADA POPULARĂ ÎN ZONA CODRU

Rezumat

COSMA DAIANA

Am scris această lucrare pentru a prezenta frumusețea zonei Codru, a oamenilor ei cu un univers de civilizație deosebit ce păstrează urme ale civilizației dace mai mult decât cea româna.

Zona Codru cuprinde satele județelor: Satu-Mare, Maramureș, Sălaj adică satele Ardușat, Ariniș, Asuajul de jos, Asuajul de sus, Babța, Băița de sub Codru, Băsești, Beltiug, Bicăz, Bicău, Beltiug, Bârsaul de sus, Bârsaul de jos, Bolda, Borzești, Buzești, Corni, Corund, Chilia, Ciuta, Crucișor, Cuța, Fărcașa, Gârdani, Giorocuta, Gerăusa, Giurtelec, Hodișa, Homorodul de sus, Homorodul de jos, Homorodul de mijloc, Hurezu mare, Iegheriște, Lipău, Marius, Medișa, Motiș, Necopoi, Oarța de sus, Oarța de jos, Odești, Orțița, Poiana Codrului, Pomi, Racova, Rodina, Roșiori, Săliște, Sălsig, Sârbi, Soconzel, Solduba, Stana, Stremț, Supuru de jos, Sandra, Tămâia, Tămășești, Urmeniș.

Cuvântul Codru este autohton după Miklosich și Hașdeu și Phillipide și tracic după Pascu, latinesc dar cu influență semantică slavă. Derivatul "codrean" înseamnă locuitor în zona păduroasă, munten, în Banat paznic de pădure, soldat mercenar din regiunea Basarabiei, numită Codrul Tigheciului. Originea etimologică a cuvântului Codru sugerează o vechime profundă cu rădăcini în preistorie, în "Dicționarul etimologic al limbii române" Codru-ri sm are sensul de parte, felie bucată sau bucată de pământ, pădure sau munte în dialectul meglenoroman. Semantismul nu pare să prezinte dificultăți, dacă se are în vedere familia din care face parte "quadra" și care este aceeași cu a lui "quartus" cu care s-a confundat. Astfel după francezul quartier și spaniolul cuarto cuvântul "codrum" ar fi însemnat inițial "parte a unui obiect împărțit la patru" pentru a ajunge să însemne apoi parte a unui obiect.

În conștiința neamului românesc, concepția unității se manifestă încă în conștiința individului dar și în cea colectivă. În zona Codru, această situație a fost acută și s-a concretizat mai ales în plan cultural prin păstrarea și folosirea limbii naționale, prin construirea unei culturi populare, care este în fond, o expresie a sensibilității și inteligenței țăranului codrean și apoi a intelectualului român. În folclorul zonei Codru, deci și în balada populară se păstrează o acțiune

de emancipare culturală realizată prin păstrarea perpetuă a tradiției și implicit a formării spirituale, a credinței strămoșești.

Vasile Alecsandri este cel dintâi care alătură termenului cărturăresc”baladă” pe cel tradițional arhaic”cântic bătrânesc.”Autorul definește astfel balada „mici poemuri asupra lucrărilor istorice și asupra faptelor mărețe...comori neprețuite de simțiri duioase,de idei înalte,de notițe istorice , de crezări superstițioase,de datini strămoșești, mai cu seamă de frumuseți poetice, pline de originalitate și fără seamăn în literaturile străine.”

Cuvântul balada vine din franțuzescul ballare care denumește un cântec simplu și scurt alcătuit din trei strofe egale și refren.Într-o formulare succintă Vladimir Propp definește eposul popular astfel”un cântec povestitor destinat ascultării.”Concluzia ar fi aceea că a existat un cântec epic vechi cu răspândire generală pe întreg teritoriul românesc de factură țărănească.

În Transilvania s-a impus colindul care consemnează vestigii ale acestui cântec vechi.De fapt cântecul epic este un cântec al trecutului legat de trecut pe care intuiția folclorică l-a denumit cântec bătrânesc.Distribuția geografică a cântecului epic subliniază trei variante structurale:1.un cântec epic care păstrează pregnant caracteristicile genului 2.un cântec epic de factură predominant nuvelistică cu puternice tendințe de liricizare,răspândit în Transilvania și existent în repertoriul interpreților țărani.3.teme de cântec epic asimilate structurii și funcției colindelor,îndeosebi în zona Codrului transilvănean. Dacă acceptăm că limba națională e purtătoarea valorilor tradiționale ale aceluia popor,neamul codrenesc este clar născut din neamul tracilor,modelat apoi prin colonizarea romana,apoi influențat de cultura slavonă.

Astăzi, în comunitatea codrenească,datorită acelei izolări în fața unui atac distrugător venit din exteriorul spațiului național,viața are ritmul ei simplu și ordonat,începând cu nucleul de bază- familia-apoi în ordine consecutivă comunitatea,respectând un orar strict,bazat pe schimbarea anotimpurilor, deci a muncilor tradiționale,nu în ultimul rând pe respectarea calendarului religios suprapus peste cel laic.Datorită acestei interiorizări mai întâi spirituale apoi materiale,reale,așezarea materială a satului codrenesc corespunde satelor natural endogene cu forme neregulate,respectiv satul răsfirat.

Mihai Pop limitează sfera termenului de” balada” “la cântece povestitoare cu teme nuvelistice” tocmai pentru a sublinia caracterul ei epic.Prin acesta subliniere se vede clar dorința de integrare a baladei populare românești în cadrul celei europene;dar și de generalizare a unei

structuri și terminologii specifice. Balada noastră populară era auzită frecvent la târguri iarmaroace, șezătorile de iarnă, mai rar la curțile domnești, la ospete și nunți. Este spusă așadar în fața publicului, pentru a atrage atenția, lăutarul începe nararea evenimentelor cu taxâm (introducere muzicală) acompaniată de cobză și ceteră și vioară. A doua parte conținutul propriu-zis este reprezentat de băsnire, conținutul narativ propriu-zis declamatoriu însoțit de mimică și gesturi, motivul prezentat fiind regizat ca o scurtă piesă.

În concluzie, cântarețul, rapsodul popular are și el un rol esențial pentru realizarea artistică, fiind evident influențat de mediul din care provine. Pornind din centrul Transilvaniei, spre nord-vest, respectiv zona Crișurilor, Satu-Mare, Maramureș, balada noastră populară fixată inițial în conștiința neamului sub forma cântecului bătrânesc dunărean va fi înlocuită de motive cu caracter local de natură lirico-narativă. Puțini știu că titlul emblematic Miorița acoperă nu doar cele 343 de variante ale ei dar și cele 500 de variante ale colindului transilvan al judecății păcurarilor. A. Amzulescu afirmă: "Referindu-ne astăzi la Miorița trebuie știut fără înconjur, cu privire la marea și minunata-i geneză, că mai înainte a fost colindul".

Înainte de cântecul moldo-vlah al Mioriței s-a născut în zona dintre M. Rodnei și Călimanului o minunată colindă a judecății păcurarilor notată și corectată în 1859 de junele jude bănățean A. Marienescu. Așadar balada Miorița derivă și s-a dezvoltat în veacuri din străvechiul colind transilvan, printr-o treptată evoluție geografică și istorică, în virtutea procesului firesc de neconținută și puternică desacralizare și laicizare. Balada Miorița conține 6 episoade, organizate arhitectonic, cuprinzând cele trei categorii de personaje, viziunea spațială, intriga și finalul de regulă tragic. 1. Turmele sunt într-un spațiu vast de munte, de unde zarea e departe, sunt în porneală, coborând de la munte la mare și ca atare suntem la Sântă Mărie, la apropierea toamnei. 2. Ciobanii cu denumiri generice, fie că sunt tineri, fie că sunt bătrâni, ca frați-veri aduc cu ei un conflict tradițional de origine parentală și cu aureolă magică; ei vin cu intriga din marea familie căreia îi aparțin. 3. Mioara știe sau află ulterior de complot, pe care-l comunică ciobanului șef, străinului-rival, pe care-l comunică întâi prin comportament apoi prin viu-grai. 4. Ciobanul aflând de complot, își rostește testamentul, cerând să fie îngropat la stână. 5. Ciobanul nefiind însurat, cere mioarei să-i spună mamei că s-a însurat cu "Craiasa lumii." 6. Mioara să spună mamei bătrâne că s-a însurat într-un loc paradisiac cu participarea întregului cosmos.

În zona Transilvaniei există așadar două tipuri de colinde mioritice: colindul păstoresc și

Fata de maior. Acesta din urma are după A. Fochi “centrul de intensitate în zona Jiboului.” Sunt mai multe arii de circulație: aria mare Sălaj-Codru, care cuprinde zona Sălajului, valea Sălajului și zona Codru, aici apar 117 de variante din 62 de localități, apoi zona Mănăștur-Huedin cu triumfiul Mănăștur-Beliș-Huedin, care are 13 variante din 11 localități de pe valea Someșului și a Nădașului, apoi zona Bistrița-Năsăud cu 15 variante din 13 localități așezate în două insule: Ilva-Mică și Someșul Mare, coborând până la Salva și râul Șieu, apoi zona Zărandului se întinde de-a lungul Crișului Alb și are 7 variante din 6 localități. Au mai ramas 14 texte razlețe: 3 din Oaș, 7 din Maramureș, 2 din Mureș, 1 din Alba și unul din Constanța”.

Balada transilvăneană și cea codrenească accentuează o tematică socială (lupta împotriva exploataților) cu apropiere de cântecul istoric sau cel familial, având caracter lirico-narativ, fratele sau iubitul otrăvit, rivalitatea soacră-noră, soția ce își părăsește casa, sau de cel legendar, axat pe motive de natură erotică: logodnicii nefericiți, căsătoria imposibilă a sorei cu fratele. Pe tot teritoriul transilvănean circulă trei motive frecvente în eposul românesc anume “Voichița sau călătoria fratelui mort” apoi Jertfa zidirii “Meșterul Manole” și “Miorița.” În balada “Miorița” elementul tradițional capătă valoare artistică datorită unor fapte reale, de pildă omorul unui păstor carpato-dunărean, datorită invidiei și răutății celor doi tovarăși. Păstoritul fiind o ocupație tradițională la români, Ovid Densușianu afirmând că “suntem un neam de păstori” dar ideea nomadismului este respinsă cu vehemență de toți cercetătorii, păstoritul transhumant fiind o pendulare într-un spațiu profesional, vara la munte, iarna la câmpie. Specific pentru balada-colind codrenească este faptul că este cântată mai ales de femei apoi de tineri, copii care merg în grupuri la colindat, la casele tuturor membrilor comunității. Reluând clasificarea călinesciană, referitoare la cele patru mituri ale culturii și literaturii românești, se observă în zona Codru rolul predominant, frecvența și dezvoltarea specifică a motivului mioritic. Prezența ei este determinată la modul concret de practicarea păstoritului, ca ocupație străveche încă de pe vremea dacilor.

Cercetările actuale afirmă unanim că “Miorița” ar reprezenta fragmentul esențial al unei epopei păstorești românești. Teoria e credibilă și datorită caracterului homeric al realizării subiectului; “Miorița (presupusa crimă). Potrivit rezumatului Al. Amzulescu desfășurarea epică ar fi aceasta: Trei sau nouă ciobani sunt în transumanță, coborând cu turmele lor pe plaiuri. Acum datorită frumuseții și bogăției turmei sale, unul dintre ciobani e invidiat de tovarășii săi care-i

organizează, în taină, uciderea. Presupusa victimă are în turmă o mioriță năzdrăvană, care îndurerată îi dezvăluie cu glas omenesc, primejdia viitoare. Ciobanașul-victimă îi mărturisește oiței ultimele sale dorințe, cerându-i să fie îngropat în preajma stânei și turmei iubite iar pe mormânt să i se pună la cap sau în mână, fluierul, trîmbița sau buciul, prin care atunci când vântul va sufla va aminti de jalea stăpânului pierdut.

În variantele din Codru sau restul Transilvaniei, unde circulă forma de balada-colind; sfatul ucigaș sau judecata se face de obicei între ciobanii mari și înstăriți “frați sau veri primari” în vreme ce “cel mai mic și străin” e trimis la muncile grele, să aducă apă sau să întoarcă oile, lipsind dialogul ciobanașului cu oița năzdrăvană.

Caracterul special al acțiunii baladei “Miorița” este determinat de contextul socio-istoric românesc. Satul vechi codrenesc, tradițional, construit după modelul vechii rânduiei geto-dacice are o comunitate mică în care fiecare membru cunoaște amănuntele vieții celuilalt. Așa se explică singurătatea în care ciobanașul-victimă dialoghează cu oița năzdrăvană, comunicându-i ultimele dorințe și modul de organizare a viitoarei nunți cosmice. Prezența alegoriei moarte-nunță, în care personificarea naturii se realizează în mod artistic, explică străvechea concepție dar și etern umană, a morții tânărului nelumit. Imaginea nupțială din balada “Miorița” este o formă derivată a obiceiurilor străvechi dar cu caracter etern, deoarece moartea nelumitului, reprezintă o situație umană fundamentală, în toate timpurile și la toate latitudinile.

În folclorul codrenesc, motivul păstoresc, înglobează un număr mare de variante de baladă-colind, cântece lirico-narative. Tradiția epică este puțin diferită de tipul dunărean, cântărețul-lăutar are un profil diferit, iar tematica este redusă doar la dezvoltarea conflictului, adică omorul unuia dintre păstori și partea finală, cea a rugăminții-testament, care prezintă modul de înmormântare. Începând cu secolul al XX-lea, balada-colind evoluează spre romanță, adică spre un cântec lirico-narativ, cu puternică influență erotică. Aceste variante de colind există mai ales în zona Sălajului, motivul mioritic primind mai ales în această zonă numele de “Fată de maior.” Pe lângă acestea apar motivul rascumpărării și al logodnicilor nefericiți.

În zona Codru, păstoritul e ocupația fundamentală a românilor din vechime fără a uita că terminologia codrenească conține și termeni latini (casă usă, ușori, părete, fereastră, mur) dar și termeni slavi (prispă, bârna, stâlp, zăvor, blană, cămineț, pod). În plan social, organizarea satului

codrenesc se bazează pe un ansamblu de relații determinate de legăturile de rudenie și de vecinătate. Legăturile de rudenie se structurează pe trei nivele: consagvinitate nășie și afinitate.

Motivul mioritic are o circulație intensă datorită numeroaselor variante. În zona Codru, Miorița colind circulă în aceleași tipare, cu aceleași motive: prezentarea ciobanilor, judecarea celui mai tânăr și mai bogat, testamentul și oile bocitoare. În context motivul Fetei de maior explică sensul conflictului-luarea fetei la stână, în ciuda principiilor riguros respectate. Testamentul ciobanilor se leagă de riturile funerare. Un motiv frecvent este cel al măicuței bătrâne plecată în căutarea fiului dar și nunta cosmică care prezintă primele verigi de dezvoltare a colindului către baladă. Mircea Eliade subliniază ca ritualul nunții postume este foarte frecvent. Dorința și speranța de a continua viața chiar în manieră simbolică explică tema nunții-morții. Figurile de stil ce susțin balada-colind sunt repetiția și anafora.

Motivul Fata de maior dă unitate subtipului și creează un conflict nou ce individualizează colindul între creațiile mioritice.

Pe lângă creația mioritică motivul morții este păstrat și de balada "Meșterul Manole. Necesitatea zidirii sau sacrificării unei ființe umane în temelia construcției este motivul central al baladei colind Meșterul Manole. În zone și tipuri diferite, acestui motiv i se dau reprezentări diverse dar rezolvarea conflictului rămâne aceeași, nevoia de zidi o ființă umană în zidurile construcției, pentru a asigura trăinicia zidurilor.

În colinda Fata de maior, ideea de sacrificiu se naște în urma apariției fetei de maior, care stârnește ideea de dragoste, și care-l alege pentru moarte pe cel mic și străin. În ambele creații, necesitatea și decizia de a sacrifica sunt influențate de simbolurile unor forțe tainice din afara umanului. Acceptarea sacrificiului este un motiv esențial în cele două creații. În balada românească, Meșterul Manole, femeia acceptă cu resemnare și chiar cu seninătate ideea sacrificiului ritual. Pe când în Miorița, în fața amenințării morții răspunsul ciobănașului este acela din testament în care le spune ucigașilor unde și cum să-l înmormânteze nefiind preocupat de moarte ci de ritualul înmormântării.

În variantele cântecului care are ca temă jertfa zidirii, motivația mitică este complexă. Omul dorește să zidească un edificiu mareț pe un loc supus interdicției dominat de o forță mitică. Surparea nocturnă a zidului ridicat ziua, descoperirea misterului prin vis sau mesageri fabuloși, jertfa unei ființe umane pentru a da trăinicie construcției sunt, la nivelul narațiunii, consecințe ale conflictului mitic primar.

Pe de altă parte în variantele foarte vechi ale Mioriței, conflictul dintre ciobani este generat de încălcarea interdicției de a aduce o femeie la stână; prin moartea micului cioban, nenorocirile care se pot abate asupra turmei din aceasta cauză, sunt înlăturate.

Lucrarea de față propune și folcloriștilor și cititorilor de rând, o cercetare a baladei populare din zona Codru. Ca metodologie de lucru am abordat și studiul comparativ al baladei populare din zona extracarpatică cu cea din zona intracarpatică și nordul acestor munți. Aceștia i se adaugă studiul geografic și etnografic al zonei Codru. Viziunea cercetării este una interdisciplinară, deoarece o cercetare a culturii populare, a unui text folcloric, conduce la cercetarea antropologiei comparative a istoriei, religiei, a geografiei lingvistice, a dicționarelor, deci a lingvisticii particulare dar și generale. Cultura populară este un sistem complicat, care impresionează prin vechime, sincronizare și armonizare, prin modul de respectare a anumitor motive, teme, subiecte comune similare.

În concluzie, fiecare etnie are în particularitățile specifice, propria identitate, dar prin coincidența unor tipare arhaice primordiale, care prin repetiție se regăsesc la mai multe popoare și comunități. Așadar zona Codru se integrează în concertul național românesc chiar dacă particularitățile ei sunt puțin cunoscute. Vom încerca în această lucrare să reconstituim arhetipurile să le plasăm în contextul care le-a generat și în acel performativ, unde s-au reactualizat în circumstanțe mereu noi, influențate de mentalități și psihologii colective.

Investigația se dorește o arheologie culturală care nu neglijează aspectul viu al fenomenului de folclor, oralitatea producerii lor. Metoda de cercetare nu va fi una limitativă și univocă de tip structuralist, care judecă textul detașat de condiționările textuale, interesată doar de anumite structuri. Cercetarea va fi făcută din perspectiva complexității și multifuncționalității folclorului viu în acțiune, ca acțiune ca mod specific de comunicare situațională și interrelaționare cu folclorul altor comunități. În ceea ce privește contribuțiile valoroase ale unor cercetători români, am în vedere predecesori de seamă precum Barbu Petriceicu Hașdeu, Ovidiu Bârlea Dumitru Caracostea, Gheorghe Vrabie, Ovid Densușianu, Ion Mușlea, Ion Cuceu, Viorel Rogoz.

Structura lucrării:

Argument

Capitolul I: Zona Codru - expresie vie a spiritualității transilvănene în context european

Capitolul II: Balada populară românească particularizare a spiritualității tradiționale

Capitolul III: Valori morale și spirituale tradiționale în satul codrenesc

Capitolul IV: Colindul mioritic “Fata de maior”

Capitolul V: Concluzii

Note

Glosar

Bibliografie

Bibliografie selectivă:

Alecsandri, Vasile, *Poezii populare. (Cântece bătrânești)*, Iași, Editura Buciumului Românesc, 1852.

Alecsandri, Vasile, *Poezii populare ale românilor*, București, 1866.

Alexandrescu, Sorin, *Perspective ale cercetării literare structurale*, în „Secolul XX”, 5 (1967), p. 168-176.

Amzulescu, Al. A., *Balade populare românești*, București, Editura Minerva, 1988.

Amzulescu, Al. A., *Cântece bătrânești*, București, 1974.

Amzulescu, Al. A., *Repere și popasuri în cercetarea poeziei populare*, București, Editura Minerva, 1989.

Amzulescu, Al. I., *Balada familială. Tipologie și corpus de texte poetice*, București, Editura Academiei R.S.R., 1983.

Amzulescu, Al., *Noi observații despre Miorița colind*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, XXIV (1979), nr. 1.

Amzulescu, Al., *Cântecul epic eroic*, București, Editura Academiei R. S. R., 1981.

Apostol, Pavel, *Miorița în cultura românească*, în: Adrian Fochi, *Miorița*. Tipologie, circulație, geneză, texte, București, Editura Academiei Române, 1964.

Bibicescu, I. G., *Poezii populare din Transilvania*, ediție îngrijită de Maria Croicu, prefață de I. C. Chițimia, București, Editura Minerva, 1970.

Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, *Basme, povești, povestiri, snoave și poezii populare din Zona Codru*, Cluj-Napoca, Editura Dacia 2002.

Bilțiu, Pamfil, Pop, Gh. Gh., „*Sculați, sculați, boieri mari.*” *Colinde din județul Maramureș*, Cluj-Napoca, Editura Dacia 1996.

Bîrlea, Ovidiu, *Colindatul în Transilvania*, în AMET 1969, p. 247-304.

Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, vol. I-II, București, Editura Minerva, 1981-1983.

Bîrlea, Ovidiu, *Miorița – colindă*, în „*Revista de Etnografie și Folclor*”, XII (1967), nr. 5, p. 339-347.

Blaa, Lucian, *Trilogia culturii*, București, Editura Științifică, 1985.

Boboc, Nicolae, *Motivul premioritic în lumea colindelor*, Timișoara, Editura Facla, 1985.

Brăiloiu, Constantin, *Le giusto silabique bichrome*, Paris, 1948.

Brăiloiu, Constantin, *Sur une ballade roumaine*, Geneve, Kundig, 1946.

Brătulescu, Monica, *Colinda românească*, București, Editura Minerva, 1981.

Buhociu, Octavian, *Folclorul de iarnă, ziorile și poezia păstorească*, București, Editura Minerva, 1979.

Candrea, I. A., *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, București, 1931.

Candrea, I. A., Densusianu, O., Sperantia, Th. D., *Graiul nostru*. Texte din toate părțile locuite de români, vol. 1-2, București, 1906-1908.

Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academie, 1965.

Caracostea, Dumitru, Bîrlea, Ovidiu, *Problemele tipologiei folclorice*, București, Editura Minerva, 1971.

Caracostea, Dumitru, *Lenore. O problemă de literatură comparată și folclor*, I. Logodnicul strigoi, București, 1969.

Caracostea, Dumitru, *Poezia tradițională română*. Vol. I-II, București, Editura Minerva, 1969.

Caraman, Petru, *Colindatul la români, slavi și alte popoare*. Studiu de folclor

comparat, București, Editura Minerva, 1983.

Caraman, Petru, *Descolindatul în Orientul și Sud-Estul Europei*, Ediție îngrijită de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1997.

Caraman, Petru, *Pământ și apă. Contribuții la studiul simbolicii eminesciene*, Iași, Editura Junimea, 1984.

Caraman, Petru, *Une annciene coutume de mariage*, 1931.

Călinescu, George, *Antologie de literatură populară*, vol. I, București, 1953.

Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Fundației Regale, 1941.

Ciorănescu, Alexandru, *Dicționar etimologic al limbii române*, București, Saeculum I. O., 2002.

Coman, Mihai, *Sora Soarelui*. Schițe pentru o frescă mitologică, București, Editura Albatros, 1983.

Comișel, Emilia, *Contribuții la cunoșterea eposului popular*, în „Revista de Folclor”, 8 (1963), nr. 3-4, p. 74-93.

Coșbuc, George, *Balade populare*, în „Albina”, 7, 1903, 5 octombrie, p. 10 și 12 octombrie, p. 35.

Croitoru, Grigorie, Croitoru, Maria, „*Pe unde umblă doru*” - *Folclor literar din satul Aluniș*, Zalău, Editura Caiete silvane, 2004.

Densusianu, Ovid, *Vieața păstorească în poezia noastră populară*, vol. 1-2, București, Casa Școalelor, 1922-1923.

Doniga, Vasile T., *Folclor din Maramureș*, cu o postfață de Mihai Pop, București, Editura Minerva, 1980.

Dumitru, Pop, *Pe marginea Mioriței*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Philologia, fasc. 1, 1965, p.131-144.

Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Gingis Khan*, Paris, Payot, 1970.

Eliade, Mircea, *Traité d'hiostoire de religions*, Paris, Payot, 1948.

Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, București, Humanitas, 1992.

Fochi, A., *Miorița*. Tipologie. Circulație. Geneză. Texte, București, Editura Academiei R. P. R, 1964.

Gaster, M., *Literatura populară română*, București, 1882.

Ghergariu, Leontin, *Miorița și Meșterul Manole în folclorul sălăjan*, în „Transilvania”, Sibiu, LXXIII (1942), nr. 4, p. 304-309.

Goanță, Ștefan, Mureșan, Ioan, Pițoiu, Ion, *De dor și de omenie. Folclor vechi din Sălaj*, Zalău, Comitetul județean U. T. C., Casa creației populare Sălaj, 1971.

Goanță, Ștefan, Pițoiu, Ion, *Du-te dor și vino dor. Folclor literar din Sălaj*, Zalău, 1972.

Hasdeu, B. P., *Istoria critică a românilor*, vol. 1, București, 1873.

Herseni, Traian, *Probleme de sociologie pastorală*, București, 1941.

Iordan, I., *Toponimia românească*, București, 1963.

Iorga, Nicolae, *Bizanț după Bizanț*, București, Editura Grammar, 2002.

Iorga, Nicolae, *Brașovul și românii*, București, Neamul Românesc, 1905.

Iorga, Nicolae, *Fapta și suferința în Ardeal*, București, Editura Saeculum, 2008.

Iorga, Nicolae, *Muzica românească*, București, 1939.

Ivănescu, Gheorghe, *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea, 1980.

Izvoare privind istoria României, București, EAR, 1964.

Mangiuca, Simeon, *Călindariu julianu, gregorianu și poporal romanu*, Oravița, 1881.

Marienescu, At. M., *De însemnătatea colindelor*, în vol. *Poezia populară. Colinde culese și corese*, Pesta, 1859.

Mărturii arheologice din Satu Mare, Muzeul Județean Satu Mare, 1980.

Medan, Virgil, *Cântece epice*, Cluj-Napoca, 1979.

Mocanu, Augustin, *Pe cel deal cu dorurile – folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj*, Zalău, Editura Caiete silvane, 2001.

Mușlea, Ion, *Cercetări etnografice și de folclor*. Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate, indice de Ion Taloș, Vol I, București, Editura Minerva, 1971.

Odobescu, Alexandru, *Răsunete ale Pindului în Carpați*, București, 1861.

Pârvan, Vasile, *Getica – o preistorie a Daciei*, Editată de Radu Florescu, București, Editura Meridian, 1982.

Pop, Dumitru, *Folclor din Zona Codrului*, Baia Mare, 1978.

Pop, Dumitru, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, C.T.C.P.M.A.M., 1978.

Pop, Gheorghe, Chiș Șter, Ion, *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Baia Mare, 1983.

Pop, Mihai, *Caracterul istoric al epicii populare*, în „Revista de etnografie și folclor”, IX (1964), nr. 1, p. 5-15.

Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

Popescu, Ion Apostol, *Poezii populare din Ardeal*, în vol. *Poezii populare din Transilvania*, București, Editura Minerva, 1986.

Rogoz, Viorel, *Familia în credințe, rituri și obiceiuri*, Satu-Mare, Editura Solstițiu, 2002.

Rosetti, Alexandru, *Colindele religioase la români*, București, 1920.

Sanielevici, H., *Miorița sau patimile unui Zamolxis*, în „Adevărul literar și artistic”, 1931, nr. 552-571.

Sireteanu, Ion, *Limbă și cultură populară*, București, EȘE, 1983.

Sperantia, Theodor D., *Miorița și călușarii de la daci și alte studii de folclor*, București, Institutul de Arte Grafice C. Sfetea, 1914.

Stahl, H. H., *Eseuri critice despre cultura populară românească*, București, Editura Minerva, 1983.

Stoian, I. I., *Păstoritul în Râmnicu-Sărat*, în „Grai și Suflet”, VI (1934), p. 41-74.

Stoica, Stelian, *Viața morală a daco-geților*, București, EȘE, 1984.

Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol I-II, București, Editura Academiei, 1967-1968.

Taloș, Ion, *Meșterul Manole și variantele ei transilvănene*, în „Revista de Folclor”, 1960, nr. 1-2, p. 22-57.

Taloș, Ion, *Miorița în Transilvania*, în „Anuarul de Folclor”, II, 1981, p. 95-134.

Todorov, Tzvetan, *Théorie de la littérature*, Paris, Seuil, 1965.

Vâlsan, George, *Studii antropogeografice, etnografice și geopolitice*, Editate de Ion Cuceu, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2001.

Vereș, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova și Țara Românească*, București, 1927.

Vrabie, Gheorghe, „Studiu introductiv”, la Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, București, Editura pentru Literatură, 1965.

Vrabie, Gheorghe, *Balada populară română*, București, Editura Academiei R.P.R., 1966.

Vuia, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, Vol. I-II, București, Editura Minerva, 1975-1980.

Vuia, Romulus, *Tipuri de păstorit la români*, București, Editura Academiei R. P. R., 1964.

Vulcănescu, Romulus, *Etnologie juridică*, București, Editura Academiei Române, 1983.

Wellek, R., Warren, A, *Teoria literaturii*, București, EPLU, 1967.